

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtiną biudžeto koregavimą (tiriamoji nuomonė pirmininkaujant Vengrijos prašymu)

(2011/C 248/02)

Pranešėjas **Gérard DANTIN**

Vengrijos Respublikos nuolatinis atstovas prie Europos Sąjungos Peter GYÖRKÖS Europos Sąjungos Tarybai pirmininkauti besirengiančios Vengrijos vardu 2010 m. lapkričio 15 d. paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtiną biudžeto koregavimą.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. gegužės 31 d. priėmė savo nuomonę.

472-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. birželio 15–16 d. (2011 m. birželio 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 164 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Ekonomikos ir finansų krizė, prasidėjusi 2007 m. ir 2008 m. pagilėjusi, turėjo sunkių padarinių Europos šalių viešiesiems finansams, visų pirma pablogindama jų biudžeto būklę.

1.2 Šiuo metu būtinybė mažinti nacionaliniams biudžetams tenkančią naštą dėl visų sąnaudų, susijusių su įvairiais ekonomikos atgaivinimo planais, parama bankams, kaip atsitiko kai kuriose valstybėse narėse, ir dėl silpno augimo, į kurį nebuvo pakankamai atsižvelgta rengiant ekonominę politiką laikotarpiu prieš krizę, verčia daugelį valstybių narių mažinti viešąsias išlaidas. Kyla pavojus, kad dėl šio pasirinkimo valstybėms narėms gali tekti atsisakyti savo išpareigojimų ir gali sumenkėti kolektyvinio solidarumo sistemų perskirstomasis poveikis ir socialinės apsaugos, ir viešųjų paslaugų srityje.

1.3 Toks greito sugrįžimo prie subalansuoto biudžeto būdas ne tik lemia dideles socialines sąnaudas, bet ir gali išprovokuoti ilgalaikį lėtą augimą, dažniausiai dėl prislopintos paklausos, dėl kurios didės biudžeto deficitai. Dėl deficito savo ruožtu mažės paklausa, sukeldama „sniego gniūžtės“ efektą, dėl kurio Europos ekonomika gali būti įsukta į nesibaigiančią žemyn judančią spiralę.

1.3.1 Vykdamas „pažangią“ biudžeto politiką siekiama šią spiralę sustabdyti.

1.4 „Pažangus“ biudžeto konsolidavimas reiškia „pažangios“ pajamų ir išlaidų bei pasiūlos ir paklausos pusiausvyros užtikrinimą. Todėl pagrindinis ekonominės politikos ir visų kitų sričių politikos tikslas turi būti tvarus augimas.

1.4.1 Tvarus augimas turi būti vienas iš prioritetinių ES tikslų.

1.5 Tam pasiekti visų pirma reikia:

1.5.1 vykdyti platesnio užmojo ir išsamesnį finansų rinkų reguliavimą, kad būtų užkirstas kelias spekuliacijai. Priešingu atveju tolesnis spekuliacijoms sužlugdys visas „pažangaus“ biudžeto konsolidavimo pastangas;

1.5.2 vykdyti augimą skatinančią biudžeto politiką:

— sukuriant Europos obligacijas, skirtas infrastruktūros projektams finansuoti panaudojant santaupas,

— sukuriant euroobligacijas, kurios leistų sumažinti ir sunkumų patiriančių euro zonos šalių refinansavimo sąnaudas,

— kiek leidžia galimybės pasinaudojant konsolidavimui numatyto laikotarpio lankstumu, kadangi „didysis sproginimas“ (angl. *big-bang*) keltų pavojų augimo perspektyvoms.

1.5.3 panaudoti fiskalinę politiką augimui skatinti:

— dedant daugiau pastangų koordinuoti valstybių narių fiskalinę politiką pagal ES sutartis,

— gerinant bendradarbiavimą kovos su mokesčiniu sukčiavimu srityje kuo geriau panaudojant Eurofisc tinklą,

— perkelti mokesčių našta pasinaudojant naujais pajamų šaltiniais, pavyzdžiui, finansinių sandorių mokesčiais, energijos mokesčiais, finansų įstaigoms taikomais mokesčiais, išmetamam anglies dioksido kiekiui (jeigu bus reorganizuota prekybos apyvartiniais taršos leidimais rinka) taikomais mokesčiais ir kt.;

1.5.4 sukurti mokesčius, skirtus internalizuoti finansų sektoriaus elgsenos nulemtus išorės veiksnius, kad tokie mokesčiai padėtų sudaryti sąžiningesnes sąlygas kuriant ir derinant Europos vidaus rinką;

1.5.4.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos ketinimą atlikti poveikio įvertinimą, kad nustatytų šio mokesčio galimą struktūrą ir įgyvendinimo sąlygas. Bet kuriuo atveju, negalima priimti jokio sprendimo dėl šio mokesčio, kol nebus žinomi šio tyrimo rezultatai.

1.5.5 kurti būsimą augimą:

— įgyvendinant strategiją 2020 m., kuria visų pirma siekiama skatinti tvarų ir įtraukų augimą aktyviau koordinuojant ekonominę politiką, sprendžiant pagrindines augimą stabdančias problemas, įskaitant su vidaus rinkos veikimu susijusias problemas,

— nustatant ir įgyvendinant plataus užmojo ir veiksmingą pramonės politiką, pagal kurią pirmenybė būtų teikiama didelės pridėtinės vertės, aukštųjų technologijų ir didelį augimo potencialą turintiems pramonės ir paslaugų sektoriams,

— parengiant tikrąjį Europos „Smulkiojo verslo aktą“,

— sutelkiant dėmesį į „stebuklingąjį“ augimo „trikampį“ – mokymą, mokslinius tyrimus ir inovacijas. Tam reikia:

— nepaisant sumažinto biudžeto, toliau investuoti į švietimą ir MTTP ir didinti šias investicijas, kadangi priešingu atveju ES padėtis neišvengiamai pablogės,

— užtikrinti, kad mokymas ir suteikiami igūdžiai atitiktų darbo rinkos poreikius,

— iš dalies pakeisti mokesčių teisės aktus, kad pramonė būtų skatinama didinti investicijas į mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir inovacijas,

— mokslininkams ir inovacijų kūrėjams sudaryti geresnes sąlygas dirbti ir bendradarbiauti visoje ES užtikrinant sėkmingą Europos mokslinių tyrimų erdvės sukūrimą,

— mažinti arba pašalinti įvairias kliūtis, susijusias su MVI galimybėmis gauti finansavimą, su sąnaudomis intelektinės nuosavybės teisėms užtikrinti, kuo skubiau pasiekti susitarimą dėl Europos patento įgyvendinimo vykdant glaudesnę bendradarbiavimą,

— plėtoti „konkurencingus klasterius“, didinti jų išteklius ir plėsti kompetenciją. Tam būtų galima sukurti Europos tinklą, kuris padėtų sustiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų sąsają.

1.6 Įgyvendinant šią politiką, tuo atveju, kai ji priklauso nuo kiekvienos valstybės narės individualaus sprendimo, būtina atsižvelgti į labai skirtingus 27 valstybių narių ekonominės veiklos rezultatus. Labai skiriasi BVP augimo tempai, nedarbo lygis ir jo tendencijos, valstybės skolos dydis ir išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, nors ir galima pastebėti tam tikras bendras tendencijas.

2. Įžanga

2.1 Pirmininkaujanti Vengrija paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę „Pažangios biudžeto politikos konsolidavimo strategijos: kaip paskatinti Europos augimą. Kaip išnaudoti visą mūsų ekonomikos darbo jėgos potencialą atliekant būtiną biudžeto koregavimą“.

2.2 Komitetas palankiai vertina šį prašymą.

2.3 Klausimas, kurį EESRK prašoma aptarti, yra vienas iš Komitetui rūpimų klausimų ir jau nagrinėjamas nuo finansų krizės pradžios.

2.4 Šioje nuomonėje bus galima atnaujinti ankstesnes Komiteto pastabas šia tema. Anksčiau pareikštomis pastabomis bus remiamasi rengiant šią nuomonę, kuria siekiama išplėsti analizę, kad būtų išnagrinėta prašymo pateikti nuomonę tema (!).

2.5 Iš pradžių trumpai aptarsime krizės priežastis, paskui išnagrinėsime „nepažangaus“ biudžeto konsolidavimo padarinius, jo keliamą ekonominį ir socialinį pavojų ir galiausiai pateiksime pasiūlymų, kaip paskatinti tvaraus augimo plėtrą, kuri yra vienintelis būdas atgaivinti Europos ekonomiką.

(!) Žr. EESRK nuomonę dėl Finansų krizės ir jos poveikio realiajai ekonomikai, OL C 255, 2010 9 22, p. 10, ir EESRK nuomonę dėl Ekonomikos atgaivinimo. Dabartinė padėtis ir praktinės iniciatyvos, OL C 48, 2011 2 15, p. 57.

3. Krizė ir jos poveikis

3.1 Ekonomikos ir finansų krizė, prasidėjusi 2007 m. ir 2008 m. pagilėjusi, turėjo sunkių padarinių Europos šalių viešiesiems finansams. Daugelis vyriausybių ėmėsi priemonių finansų sistemai išgelbėti. Be to, ėmėsi ir svarbių fiskalinių priemonių, kad kuo labiau sumažintų ekonomikos nuosmukio mastą įgyvendindamos ekonomikos atgaivinimo planus. Šie ekonomikos atgaivinimo planai kartu su savaiminiais stabilizatoriais užkirto kelią ekonominės veiklos žlugimui, tačiau jie taip pat ir pablogino daugelio šalių biudžeto būklę.

3.2 Nors didžiulės viešosios išlaidos finansų krizės laikotarpiu suteikė galimybę išsaugoti rinkų likvidumą, būtinybė sumažinti nacionaliniams biudžetams dėl sąnaudų, susijusių su bankams suteikta parama, kaip atsitiko kai kuriose valstybėse narėse, ir diskrecinėmis priemonėmis lėmė tai, kad didėjantis nedarbo lygis ir kelete šalių priimtoms papildomos taupymo priemonės kelia grėsmę ekonomikos augimui.

3.3 Dėl tokios padėties valstybės biudžeto deficitas Europos Sąjungoje gerokai padidėjo. Remiantis Eurostat prognozėmis jis visoje ES bus padidėjęs nuo 2,3 proc. BVP 2008 m. iki 7,5 proc. 2010 m., o euro zonoje – nuo 2 proc. iki 6,3 proc. Tuo pačiu metu valstybės skolos ir BVP santykis, palyginti su 2008 m., Europos Sąjungoje bus padidėjęs nuo 61,6 proc. iki 80 proc., o euro zonoje – nuo 69,4 proc. iki 78,7 proc. 2010 m. augimas turėtų siekti 0,7 proc., o nedarbo lygis ES toliau didėti: prognozuojama, kad nedarbo lygis, kuris nuo 7,1 proc. 2007 m. padidėjo iki 9,1 proc. 2009 m., iki 2010 m. pabaigos bus pakilęs iki 10,3 proc., t. y. beveik 25 mln. žmonių, iš kurių beveik 8 mln. darbą bus praradę dėl krizės.

3.4 Be to, pastebima, kad dėl veiksmų, kurių imamasi tam tikrose valstybėse narėse, – iš esmės tai yra viešųjų išlaidų mažinimas siekiant kuo greičiau subalansuoti biudžetą ir sumažinti valstybės skolą – valstybės gali atsisakyti savo išsipareigojimų, susijusių su persikirstymu pagal kolektyvinio solidarumo sistemas. Didžiausią rūpestį kelia tai, kad socialinės apsaugos sistemos ir viešosios paslaugos yra griaunamos kaip tik tuo metu, kai buvo vieningai palankiai įvertintas jų krizės savaiminio stabilizavimo ir veiksmingo sušvelninimo vaidmuo.

3.4.1 Komiteto nuomone, gyvybiškai svarbu išsaugoti Europos socialinį kapitalą ir gamtos turtą, kurie yra vienas iš esminių augimą didinančių veiksnių.

3.4.2 ES (ir jos valstybės narės) netektų piliečių pasitikėjimo, jei matytų, jog ES yra pasiryžusi imtis plataus masto priemonių – kaip kad buvo kai kuriose valstybėse narėse –, kad padėtų finansų ir bankų sektoriui, kuriam tenka atsakomybė už dabartinę krizę, o kai reikia įveikti ekonomikos lėtėjimą, staigų

nedarbo augimą ir nepastovumo didėjimą ir užtikrinti solidarumą pasitelkus socialinės apsaugos sistemas ir viešąsias paslaugas, ES veiksmai pasirodo bevaisiai ir dėl jų kenčia Europos piliečiai, kurie visiškai nesusię su veikla, išprovokavusia ekonomikos ir finansų krizę. Tokia padėtis tik dar labiau padidintų esamą atotrūkį tarp ES ir jos piliečių.

3.5 Toks greito sugrįžimo prie subalansuoto biudžeto būdas ne tik lemia dideles socialines sąnaudas, bet ir gali išprovokuoti ilgalaikį lėtą augimą, dažniausiai dėl prislopintos paklausos, ir nuolatinį ar net didėjantį nedarbą ir galiausiai – Europos konkurencingumo pasaulio mastu smukimą.

3.5.1 Griežtas biudžeto lėšų taupymas pavojingas tuo, kad dėl jo gali sumažėti paklausa ir tai sukeltų ekonomikos nuosmukį, dėl kurio toliau didėtų deficitas ir Europos ekonomika galėtų būti įsukta į žemyn judančią spiralę.

3.5.2 Šis paklausos mažėjimas taps ypač skausmingas didėjant atotrūkiui (pavyzdžiui, Prancūzijoje 0,01 proc. geriausiai apmokamų darbuotojų vidutinis darbo užmokestis 1998–2005 m. padidėjo 51 proc.) ir automatiškai mažėjant namų ūkių perkamajai galiai – ne tik dėl ekonominės padėties, bet ir dėl didelės darbo užmokesčio dalies pridėtinėje vertėje sumažėjimo. 2007 m. TVF teigė, kad darbo užmokesčio dalis BVP struktūroje Europoje sumažėjo nuo 73 proc. 1980 m. iki 64 proc. 2005 m.

4. Pažangaus biudžeto konsolidavimo siekimas

4.1 Reikėtų ne klausti, ar reikia vėl subalansuoti biudžetą, o veikiau – kaip, kas mokės ir kaip greitai, kad būtų sudarytos sąlygos spartesniam augimui.

4.1.1 „Pažangus“ biudžeto konsolidavimas reiškia „pažangią“ pajamų ir išlaidų bei pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą. Jei norime ją pasiekti, augimo užtikrinimas įgyvendinant ekspansinę politiką, kuri sudaro palankias sąlygas vartojimui ir investicijoms, būtų vienas svarbiausių būdų krizei įveikti.

4.1.2 Biudžeto konsolidavimas taip pat yra vienas iš pinigų politikos reikalavimų, o pinigų politika turi būti vykdoma taip, kad ja būtų galima pasiekti kainų stabilumo ir pasitikėjimo rinkomis tikslus ir kartu toliau užtikrinti sąlygas ekonomikai augti.

4.2 Augimą skatinanti biudžeto politika

4.2.1 Augimas Europoje jau gerokai prieš dabartinę krizę buvo nepakankamai spartus. Užsibrėžtas 3 proc. metinio augimo tikslas, kuris iš esmės yra Lisabonos strategijos pagrindas, buvo pasiektas vos du kartus. Į šį nepakankamą augimą dažnai nebūdavo tinkamai atsižvelgiama vyriausybių rengiamoje ekonominėje ir biudžeto politikoje. Jis buvo kompensuotas ir viešuoju, ir privačiuoju skolinimusi: didžioji atsakomybės už šį skolinimąsi, pavyzdžiui, hipotekos forma, dalis turi tekti finansų sistemai. **Taigi, pagrindinis ekonominės politikos ir visų kitų sričių politikos tikslas turi būti tvarus augimas. Šiomis aplinkybėmis biudžeto konsolidavimas, įskaitant veiksmingą finansinių išteklių skyrimą, leistų rasti būdą, kaip per vidutinės trukmės laikotarpį atstatyti valstybės biudžetą nekeliant pavojaus spartaus augimo tikslui.**

4.2.2 Finansų krizė ir menkas ES ekonomikos atsparumas sukurtimams rodo, kad ekonominę politiką būtina peržiūrėti. EESRK mano, kad labiau subalansuotos makroekonominės priemonės, kurios darniai susietų su pasiūla susijusius aspektus ir į paklausą orientuotą ekonominę politiką, turi tapti neatsiejama Europos strategijos dalimi. Gyvenant „finansų pasaulyje“, kuriame pirmenybė teikiama trumpalaikėms investicijoms ir kuriam gresia technologinės pažangos sulėtėjimas, reikia atsisaikyti augimo, iš esmės besiremiančio spekuliaciniais burbulais, ir grįžti prie augimo, pagrįsto vartojimu ir investicijomis, ypač investicijomis į novatoriškus realiosios ekonomikos sektorius⁽²⁾, pirmenybę teikiant gamybos metodams, kuriuos taikant išmetamas nedidelis anglies dioksido kiekis ir labiau tausojami gamtos ištekliai.

4.2.3 Būtų galima sukurti ES obligacijas, skirtas Europos infrastruktūros projektams finansuoti. Tokios obligacijos būtų pagrindinė priemonė pritraukti šiuo metu turimas ir nepanaudotas santaupas ir jomis paremti Europos ekonomiką. Kartu būtina laikytis darnaus požiūrio į pramonės politiką⁽³⁾, kad būtų skatinamas konkurencingumas vadovaujantis strategijoje „Europa 2020“ nustatytais gairėmis⁽⁴⁾. Šiuo požiūriu Komitetas palankiai vertina 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Komisijos pirmininko pareiškimą Europos Parlamentui, kuriame jis pažymėjo atkakliai sieksiantis, kad būtų pasiūlyti planai įvesti ES projektų obligacijas. Tačiau projektų obligacijos neturi tapti kuriamų euroobligacijų alternatyva ar pakaitalu.

4.2.4 Komitetas pritaria tam, kad būtų sukurtos euroobligacijos, nes tai ne tik suteiktų galimybę finansuoti stambius infrastruktūros projektus, kuriais siekiama modernizuoti Europą steigiant darbo vietas ir atgaivinant augimą (tai padaryti galėtų projektų obligacijos), bet ir būtų sumažintos sunkumų patiriančių euro zonos šalių skolos refinansavimo sąnaudos, o vyriausybės obligacijų rinkai būtų suteiktas Europos matmuo. Europos finansinio stabilumo fondas jau įsteigtas ir leidžiant minėtas euroobligacijas rinka sulauktų dar vieno Europos

Sąjungos vidaus solidarumo įrodymo, o kartu būtų parodytas jos politinis išsipareigojimas remti Ekonominę ir pinigų sąjungą ir tvirtą eurą.

4.2.4.1 Reikia pabrėžti, kad ši JAV įprasta Iždo igyvendinama praktika, kuriai 2009 m. pritarė Europos Parlamentas ir TVF, sunkumų patiriančioms euro zonos šalims padėtų sumažinti jų skolos aptarnavimo kainą ir įgyti daugiau veiksmų laisvės siekiant skatinti augimą.

4.2.5 Einamosios sąskaitos perteklių ir (arba) nedidelę valstybės skolą turinčios valstybės narės turėtų vykdyti ekspansinę politiką paklausai skatinti. Paprastai jos to nedaro, nes visų pirma baiminasi būti nubaustos kredito reitingų agentūrų. Jų vaidmuo yra „svarbus [...], todėl jų negalima palikti be priežiūros“⁽⁵⁾. Todėl EESRK yra susirūpinęs, kad nepavyko įsteigti „Europos įstaigos valstybės garantuotai skolai vertinti“⁽⁶⁾.

4.3 Augimas ir mokesčiai

4.3.1 Mokesčiai yra vienas iš augimo skatinimo veiksnių, kadangi jie padeda užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą ir konkurencingumą, palengvinti viešiesiems finansams tenkančią našta ir kt. Komitetas apgailestauja, kad biudžeto konsolidavimo srityje Komisija beveik visą dėmesį sutelkė į išlaidas ir ignoravo pajamas. Dažniausiai toks požiūris kenkia tiems, kurie yra socialiai pažeidžiamiausi, jis varžo augimą, nes slopinama paklausa.

4.3.2 „Laikantis ES sutarčių ES lygiu reikia siekti geresnio valstybių narių mokesčių politikos koordinavimo (įskaitant suderintas mokesčių bazes ir minimalias normas), visų pirma tose srityse, kuriose mokesčių bazė tarptautiniu mastu yra mobili, o tikimybė, jog bus vengiama mokėti mokesčius ir valstybės narės konkuruos tarpusavyje mokesčių srityje, bus didžiausia“. Pagrindinis šio koordinavimo ES lygmeniu tikslas turėtų būti apsaugoti mokesčines pajamas ir jas didinti⁽⁷⁾.

4.3.3 Vienas pagrindinių sėkmingos kovos su mokesčių slėpimu veiksnių yra ir glaudesnis administracinis bendradarbiavimas. Eurofisc, visoms valstybėms narėms prieinamo decentralizuoto tinklo, skirto tam, kad būtų galima imtis skubių ir tikslinių veiksmų kovojant su sukčiavimu PVM srityje, sukūrimas yra pirmas žingsnis teisinga kryptimi⁽⁸⁾. Vienoje šiam klausimui skirtų savo nuomonių EESRK atkreipė dėmesį į būtinybę

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Lisabonos strategijos po 2010 m., OL C 128, 2010 5 18, p. 3.

⁽³⁾ Žr. 5.5.1 punktą.

⁽⁴⁾ Žr. 2010 m. kovo 31 d. EESRK pirmininko raštą Komisijos pirmininkui.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Kredito reitingų agentūrų, OL C 277, 2009 11 17, p. 117, 1.1 punktą.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Kredito reitingų agentūrų, OL C 54, 2011 2 19, p.37, 1.4 punktą.

⁽⁷⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁸⁾ Tarybos reglamentas (ES) Nr. 904/2010 dėl administracinio bendradarbiavimo ir kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčio srityje (nauja redakcija). OL L 268, 2010 10 12, p. 1.

užmegzti ryšius ir bendradarbiavimą su kitomis struktūromis, kovojančiomis su organizuotu nusikalstamumu ir pinigų plovimu⁽⁹⁾.

4.3.4 Mokesčių našta turėtų būti perkeliama į naujus pajamų šaltinius, pavyzdžiui, finansinių sandorių mokesčius, energijos mokesčius, finansų įstaigoms, išmetamam anglies dioksido kiekiui (jeigu bus reorganizuota prekybos anglies apyvartiniais taršos leidimais rinka) taikomus mokesčius⁽¹⁰⁾ ir kt. Tokio apmokestinimo nauda galėtų būti dvejopa: trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu sumažėtų spaudimas valstybių biudžetui, o ilgesnės trukmės laikotarpiu tai padėtų nukreipti išteklius į tvarias investicijas į realiąją ekonomiką apskritai ir visų pirma į ekologiškas technologijas ir sektorius⁽¹¹⁾. Tai taip pat galėtų padėti rasti naujus nuosavus Europos Sąjungos biudžeto išteklius⁽¹²⁾.

4.4 Finansų sektoriaus apmokestinimas

4.4.1 Kalbant konkrečiai, apmokestinant finansų sektorių gali padidėti finansų rinkų veiksmingumas ir stabilumas, nes sumažėtų jų nepastovumas ir žalingas poveikis dėl pernelyg didelės prisiimamos rizikos⁽¹³⁾. Atrodo, kad pagrįsta sukurti mokesčius, kurie internalizuotų pašalinį poveikį, atsirandantį dėl finansų sektoriaus elgsenos, kad vystant ir derinant Europos vidaus rinką būtų galima sukurti sąžiningesnes sąlygas.

4.4.2 Finansinių sandorių mokesčiai

4.4.2.1 EESRK finansinių sandorių mokesčio principui pritarė savo nuomonėje dėl de Larosière grupės ataskaitos⁽¹⁴⁾: „EESRK nuomone, trumpalaikį mąstymą turi pakeisti ilgalaikis, o premijos neturi būti paremtos spekuliacine veikla. Atsižvelgdamas į tai EESRK pritaria minčiai, kad reikėtų įvesti finansinių operacijų mokestį.“ „[Šio mokesčio] tikslas – surinkti viešųjų lėšų. Šis naujas įplaukų šaltinis galėtų būti panaudotas remti besivystančių šalių ekonominių vystymąsi, finansuoti klimato politiką besivystančiose šalyse arba **sumažinti našta valstybių biudžetui**. Pastaruoju atveju tai reikštų ir tai, kad finansų sektorius sugrąžintų biudžeto dotacijas. Ilgainiui įplaukos turėtų tapti nauju viešųjų pajamų šaltiniu.“⁽¹⁵⁾ Finansinių sandorių mokestis taip pat turėtų naudingą svėro poveikį, kadangi dėl jo keistųsi rinkos dalyvių elgesys.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl administracinio bendradarbiavimo ir kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčio srityje (nauja redakcija), OL C 347, 2010 12 18, p. 74, 1.10 punktą.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹¹⁾ Žr. 4 išnašą.

⁽¹²⁾ ES biudžeto peržiūra, COM(2010) 700 galutinis, 2010 10 19.

⁽¹³⁾ Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Finansų sektoriaus apmokestinimas“, COM(2010) 549 galutinis.

⁽¹⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl de Larosière grupės ataskaitos, OL C 318, 2009 12 23, p. 57.

⁽¹⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Finansinių sandorių mokesčio, OL C 44, 2011 2 11, p. 81, dalies „Santrauka ir išvados“ 1.10 punktą.

4.4.2.2 Reikia pabrėžti, kad 2010 m. rugsėjo 8 d. Europos Komisijos pirmininkas padarė pareiškimą, kuriame pritarė finansinės veiklos mokesčio principui.

4.4.2.3 Laikydamasis savo anksčiau pasirinktos pozicijos EESRK mano, kad ES ir valstybėms narėms finansinių sandorių mokesčio dabar reikia tam, kad būtų sukaupta pajamų biudžeto disbalansui pašalinti, kad būtų galima finansuoti ekonomines augimą skatinančias priemones ir kovoti su grynai spekuliacinio pobūdžio veikla.

4.4.3 Finansinės veiklos mokestis

4.4.3.1 Jeigu finansinės veiklos mokestis⁽¹⁶⁾ būtų taikomas plačiausiai (pridėjimo būdu), jis būtų taikomas visam pelnui ir atlyginimams, susijusiems su finansų įstaigų verslo veikla, neatsižvelgiant į jų parduodamus produktus.

4.4.3.2 Jį būtų galima vertinti kaip mokestį, taikomą finansų sektoriaus sukuriama pridėtinei vertei ir galintį kompensuoti šiuo metu mažesnę šio sektoriaus mokesčių dydį, kurį lemia tai, kad daugeliui jo operacijų PVM netaikomas.

4.4.3.3 Europos lygmeniu gautos pajamos galėtų būti panaudotos valstybių narių biudžetų konsolidavimui.

4.4.4 Europos Komisija, Komitetui pritarus, ketina atlikti poveikio vertinimą, kad nustatytų galimą šio mokesčio struktūrą ir jo įgyvendinimo taisykles ir įvertintų įvairias naujas finansų sektoriaus reformas, susijusias su indėlių garantijų sistema, naujais kapitalo ir likvidumo reikalavimais ir kt. Šiuo atveju reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp tikslo pašalinti biudžeto disbalansą ir tikslo išsaugoti bankų sektoriaus pajėgumą teikti paskolas ir prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Bet kuriuo atveju, neturėtų būti priimtas joks sprendimas dėl šio mokesčio, kol nebus žinomi šio vertinimo rezultatai.

5. Augimo ateityje užtikrinimas

5.1 Europa susiduria su keletu grėsmių:

— „finansų pasaulis“, kuris nepavaldus politinei demokratijai, iš dalies yra atsiskyręs nuo realiosios ekonomikos ir teikia pirmenybę trumpalaikėms investicijoms, dėl kurių gali sulėtėti technologinė pažanga. Perėjimas nuo realiųjų investicijų prie finansinių investicijų taip pat trukdo pažangai darbo vietų kūrimo, pajamų, paklausos ir valstybės biudžeto srityse;

⁽¹⁶⁾ Tarptautinio valiutos fondo pasiūlymas.

— esamų socialinių modelių ardymas ir rizika, susijusi su glaudžia JAV ir didelių besiformuojančios ekonomikos šalių partneryste, į kurią Europa nebūtų įtraukta ir kuri pakenks darbo rinkai. Kad galėtume įveikti šiandienos iššūkius, turime nustatyti politikos kryptis, kuriomis būtų užtikrintas augimas ateityje.

5.2 Siekdama sugrįžti prie pažangaus, tvaraus ir įtraukaus augimo, ES sukūrė strategiją „Europa 2020“. Vykdamas glaudesnę ekonominės politikos koordinavimą, naują strategiją siekiama spręsti pagrindines augimą ES lygmeniu varžančias problemas, įskaitant tas, kurios susijusios su vidaus rinkos veikimu ir infrastruktūra, taip pat ir būtinybe turėti bendrą energetikos politiką ir naują plataus užmojo pramonės politiką. ES Taryba primygtinai teigė, kad vykdamas bet kokią bendrą įvairių sričių politiką, įskaitant bendrąją žemės ūkio politiką ir sanglaudos politiką, turėtų būti remiama ši strategija, ir kad pastaroji turi turėti tvirtą išorės matmenį⁽¹⁷⁾.

5.3 EESRK įsteigė iniciatyvinį komitetą, kuris glaudžiai bendradarbiauja su skyriais, Pramonės permainų konsultacine komisija, nacionalinėmis ESRT ir observatorijomis strategijos, konkrečiau septynių pavyzdinių iniciatyvų, kuriomis siekiama skatinti pažangą augimo ir darbo vietų kūrimo srityse, įgyvendinimo klausimais. Todėl Komitetas paskelbs nuomones dėl pavyzdinių iniciatyvų, skirtų įgyvendinti penkis pagrindinius strategijos tikslus. Siekiant nustatyti, kaip įgyvendinti šią naują strategiją, būtina nuodugniai išnagrinėti prioritetinius **sektorius, suinteresuotuosius subjektus ir veiksmus**.

5.4 **Prioritetiniai sektoriai.** Kalbėdami apie sektorius ir nepretenduodami į išsamumą, išvardysime tam tikras augimą skatinančias jėgas – kai kurios jų jau daro poveikį, bet dažniau pasitaiko atvejų, kai akivaizdus yra jų tik potencialas dėl didelės pridėtinės vertės, pažangiųjų technologijų ir didelio augimo. Savaime aišku omenyje turima ir pramonė, ir paslaugos:

— anglies dioksido neišskirianti energetika, ekologiškas transportas ir statyba bei kitos sritys, kuriose bus kuriamos ekologiškos darbo vietos⁽¹⁸⁾,

— „sidabrinė ekonomika“: bioinžinerija sveikatos priežiūros srityje, gyvosios gamtos mokslai ir kt.⁽¹⁹⁾,

— biotechnologija⁽²⁰⁾,

⁽¹⁷⁾ Žr. Europos Vadovų Tarybos 2010 m. kovo 25–26 d. išvadas ir Europos Vadovų Tarybos 2010 m. birželio 17 d. išvadas.

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Tvarių ir ekologiškų darbo vietų skatinimo. ES energetikos ir klimato kaitos dokumentų paketas, OL C 44, 2011 2 11, p. 110.

⁽¹⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Gyvosios gamtos mokslų ir biotechnologijos strategijos Europai. Pažangos ataskaita ir ateities gairės, OL C 234, 2003 9 30, p. 13.

⁽²⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato „Strateginės gyvosios gamtos mokslų ir biotechnologijos vizijos kūrimas. Konsultacinis dokumentas“, OL C 94, 2002 4 18, p. 23.

— skaitmeninė visuomenė, nanotechnologijos⁽²¹⁾, robotika ir kt.;

— agronomija ir hidraulinė inžinerija siekiant išspręsti žemės ūkio paskirties žemės trūkumo problemą, gamybos procesų pertvarkymas siekiant mažinti žaliavų poreikį, retųjų žemių perdirbimas ir kt.,

— moksliniai tyrimai visuose pramonės sektoriuose siekiant nustatyti procesus ir plėtros būdus, kuriuos taikant būtų išskiriama mažiau anglies dioksido ir būtų sukurta nauja pramonės politikos koncepcija,

— ir kt.

5.4.1 Švietimas taip pat turi būti prioritetiniu sektoriumi, remiančiu visus kitus sektorius. Jis yra vienas būtiniausių augimo veiksmų, kadangi padeda sukurti žmogiškąjį kapitalą, kuris būtinas augimui vystyti. Šiuo požiūriu turėtų būti užtikrinta, kad suteikiami įgūdžiai atitiktų darbo rinkos poreikius.

5.5 Prioritetiniai augimą skatinantys veiksmai

5.5.1 Įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ vienas pagrindinių Europos Sąjungos prioritetų turėtų būti bendrosios Europos rinkos konsolidavimas. EESRK nuomone, tai vienintelis būdas užtikrinti reikšmingą valstybių narių vystymosi pažangą, kuri pasireikštų stipriu, tvariu ir sąžiningesniu ekonomikos augimu.

5.5.2 Veiksmingos pramonės politikos įgyvendinimas

5.5.2.1 „Pramonės politikos“ apibrėžtis laikui bėgant gerokai pasikeitė, todėl svarbu rasti principus, leidžiančius nustatyti tiksliai ir nūdienai tinkamą apibrėžtį.

— Pirmiausia reikia nustatyti sektorius, kuriems reikėtų teikti pirmenybę⁽²²⁾. Įgyvendinimo metodai tuomet neišvengiamai bus labai įvairūs. Kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, energetikos, prireiks didelių Europos projektų. Kiti atvejai bus susiję su kapitalo finansavimu. Pavyzdžiui naujai steigiamoms įmonėms ir besiplečiančioms įmonėms prireiks pagalbos naujoms technologijoms plėtoti. Bet kuriuo atveju pramonės politika turi būti parengta taip, kad apimtų ir vidaus rinką, ir eksportą.

— Galiausiai yra sunku rasti lėšų finansuoti šią pramonės politiką ir ilgalaikį augimą, kurį ši politika gali paskatinti biudžeto koregavimo laikotarpiu. Vienas iš būdų – tiesioginis didelio masto Europos santaupų nukreipimas į ilgalaikes pelningas investicijas⁽²³⁾, kurios atneštų ekonominę ir socialinę naudą, t. y. turėtų didelį potencialą kurti darbo vietas. Gali kilti problemų dėl didelio nenoro rizikuoti. Šią problemą būtų galima išspręsti taikant rizikos pasidalijimo

⁽²¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Nanomokslų ir nanotechnologijų. 2005–2009 m. Europos veiksmų planas, OL C 185, 2006 8 8, p. 1.

⁽²²⁾ Žr. 5.4 punktą.

⁽²³⁾ Žr. 5.4 punktą.

tarp valdžios institucijų ir privačių investuotojų mechanizmus, kad didžioji ilgalaikės rizikos dalis, panašiai kaip perdraudikui, tektų valdžios institucijoms. Kita galimybė – didelė euroobligacijų emisija ⁽²⁴⁾.

5.5.2.2 Tačiau kuriant subalansuotą ir tvirtą gamybos sistemą reikės taikyti svarbią dvejų rūšių politiką: mokesčių ir užimtumo. Mokesčių politika apžvelgiama 4.3.1 punkte; kalbant apie užimtumo politiką, pagrindinė problema – išlaisvinti dalyvavimo darbo rinkoje potencialą, taip pat pasiekti jaunų ir vyresnio amžiaus žmonių didelio masto įtrauktį į darbo rinką. Kartu reikės pasiūlyti ir įvairių kokybiškų vaikų priežiūros paslaugų, kad tėvams būtų lengviau užsiimti profesine veikla ⁽²⁵⁾.

5.5.3 Europos „Smulkiojo verslo akto“ kūrimas

5.5.3.1 Šis pasiūlymas buvo teiktas jau daug kartų, bet taip ir nebuvo įgyvendintas; vis dėlto jis yra būtinas. Pavyzdžiui, JAV Smulkiojo verslo aktas (SVA) yra itin veiksminga priemonė, nes padeda kurti inovacijas ir finansuoti tradicines investicijas, o MVĮ užtikrinama galimybė sudaryti viešojo pirkimo sutartis. SVA taikomas ir naujų įmonių steigimui, ir sparčiai augančioms įmonėms. Europos SVA, kaip ir analogiška Amerikos akte, būtina taikyti daug įvairių priemonių, susijusių su viešojo pirkimo sutartimis ir finansavimu. Todėl EESRK siūlo plataus užmojo ESVA ⁽²⁶⁾.

5.5.4 Švietimo, mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bei inovacijų politikos link

5.5.4.1 Šia tema galima pacituoti daug EESRK nuomonių ⁽²⁷⁾. Iš esmės Komitetas nuolat teigia, kad MTTP ir inovacijos yra pagrindinė veikla, nes ateityje Europos padėtis pasaulyje priklausys nuo joms teikiamo prioriteto ir skiriamų išteklių.

5.5.4.2 Šiais biudžetinių suvaržymų laikais ES ir valstybėms narėms reikia ir toliau investuoti į švietimą, MTTP ir inovacijas. Tokioms investicijoms skiriamos biudžeto lėšos turėtų būti ne

tik nemažinamos, bet ir didinamos ⁽²⁸⁾. Priešingu atveju ES padėtis neišvengiamai pablogėtų, būtų prarasta darbo vietų ir suprastėtų jos piliečių gyvenimo sąlygos.

5.5.4.3 Europos Sąjunga turėtų užtikrinti, kad mokesčių teisės aktai būtų geriau orientuoti į tikslą sukurti priemones, skatinančias pramonę didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą ⁽²⁹⁾. Toks pakoregavimas leistų remti į MTTP orientuotą MVĮ plėtrą pirmaisiais jų veiklos metais. Atsižvelgdamas į strateginį MVĮ vaidmenį ES ekonomikoje, EESRK kiekvienai valstybei narei rekomenduoja naudoti optimaliausią galimų mokesčių paskatų derinį, kad MVĮ būtų lengviau išlikti ir plėstis atitinkamos šalies ekonomikoje ⁽³⁰⁾. Kartu patartina skatinti ir intensyvinti bendrus mokslinių tyrimų organizacijų ir MVĮ projektus, pavyzdžiui, nacionalinėms ar Europos viešosioms mokslinių tyrimų agentūroms juos parėmus, siekiant stiprinti tokių subjektų bendradarbiavimą.

5.5.4.4 Kad MTTP būtų veiksmingi, tyrėjams ir inovacijų kūrėjams turi būti suteikta galimybė visoje ES dirbti ir bendradarbiauti taip pat paprastai, kaip ir šalių teritorijoje. Tam Europos mokslinių tyrimų erdvėje ⁽³¹⁾, kurią ketinama užbaigti per ateinančius ketverius metus, reikės sukurti struktūras, būtinas užtikrinti laisvą žinių judėjimą, kuris ir yra tikroji pridėtinė vertė, kurią Europa duoda nacionaliniams mokslinių tyrimų sektoriams.

5.5.4.5 Be to, reikės sumažinti arba pašalinti įvairias kliūtis: būtina gerinti galimybes, ypač MVĮ, gauti finansavimą, nustatyti prieinamas kainas intelektinės nuosavybės teisėms, nustatyti platesnio užmojo tikslus ir apibrėžti strateginį požiūrį į didelių viešiesiems pirkimams skirtų biudžetinių lėšų panaudojimą. Jau dabar reikėtų nedelsiant pasiekti susitarimą dėl ES patento. Galimas tarpinis sprendimas galėtų būti glaudesnis bendradarbiavimas šioje srityje.

5.5.4.6 Lisabonos strategijoje buvo numatyta, kad ES MTTP turėtų skirti 3 proc. savo BVP ir du trečdalius tos sumos turėjo skirti privatusis sektorius. Tokio tikslo toli gražu nepavyko pasiekti. Tačiau jį įgyvendinti yra nepaprastai svarbu, kadangi jis padėtų iki 2020 m. sukurti 3,7 mln. darbo vietų, o iki 2027 m. metinį BVP padidintume beveik 800 mlrd. EUR ⁽³²⁾. Dabar šį tikslą laikyti ES prioritetu yra svarbiau nei bet kada anksčiau

⁽²⁴⁾ Žr. 19 išnašą.

⁽²⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Metinės augimo apžvalgos. Visapusiško ES atsako į krizę spartinimas, OL C 132, 2011 5 3, p. 26, 4.2 punktą.

⁽²⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę „Visų pirma galvokime apie mažuosius“. Europos iniciatyva „Small Business Act“, OL C 182, 2009 8 4, p. 30.

⁽²⁷⁾ Visų pirma susijusių su 7-ąja MTTP bendrąja programa, pvz., nuomonę dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007–2013 m.), OL C 65, 2006 3 17, p. 22.

⁽²⁸⁾ Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Inovacijų sąjunga“, COM(2010) 546 galutinis, 2010 10 6.

⁽²⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Veiksmingesnio MTTP mokesčių paskatų naudojimo, OL C 10, 2008 1 15, p. 83.

⁽³⁰⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl Europos potencialo išlaisvinimo ir stiprinimo mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityje, OL C 325, 2006 12 30, p. 16, 3.5 punktą.

⁽³¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Mokslininkų Europos tyrimų erdvėje: viena profesija, įvairiapusė karjera, OL C 110, 2004 4 30, p. 3, ir EESRK nuomonę dėl žaliosios knygos „Europos mokslinių tyrimų erdvė. Naujos perspektyvos“, OL C 44, 2008 2 16, p. 1.

⁽³²⁾ Žr. P. Zagamé „Nenovatoriškos Europos kaina“ (angl. *The costs of a non-innovative Europe*), 2010 m.

5.5.4.7 Galiausiai paaiškėjo, kad konkurencingų klasterių kūrimas kai kuriose Europos šalyse yra labai teigiama iniciatyva. Galėtų būti sukurtas Europos tinklas, kad šie klasteriai būtų plečiami ir didinami jų išteklių bei plečiama jų kompetencija; be to, tikriausiai tai yra ir geriausias būdas stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų sąsają, jei tokių klasterių veikloje dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai.

6. Pilietinė visuomenė

6.1 Reikia pabrėžti, kad dėl daugybinio poveikio, kurį biudžeto koregavimas ir augimo užtikrinimo būdų paieška

daro kasdieniam žmonių gyvenimui, socialinis ir pilietinis dialogas ir valstybėse narėse, ir Europos Sąjungoje turi vykti neprikaištingai.

6.2 Su pilietine visuomene, pirmiausia nacionalinėmis ESRT ir panašias funkcijas atliekančiais organais, turi būti konsultuojamasi ir jie turi dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Būtina aukšto lygio socialinė partnerystė, nes perspektyvūs ir sėkmingi sprendimai tokioje svarbioje srityje vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu galimi tik tuo atveju, jeigu reformos bus priimtinos plačiajai visuomenei.

2011 m. birželio 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON
